

jen polosnědeného! — krámu. A než tu zas budeme mit neděli, kolik hrdinů se — případně bez viny — změní v mnoha mladých očích v tahací panáky! Právě dohraný akt historického kusu nás seznámil se souborem, který v neumělých tirádách marně přesvědčoval o báječné budoucnosti, jsoucí vlastně už tak trochu přítomnosti. Myslím, že teď nám začíná být zapotřebí důrazného a stále opakovaného poukazu na železnou skutečnost nadcházejících dnů, dnů klopotného čištění Augiášových chlévů a vytahování káry z bláta. A ty mladé, kteří poprvé na vlastní kůži prožívají chvíle, kdy se začíná znova — přesněji řečeno, když se začíná na nový účet, do něhož jsou zapsány staré pohledávky — ty třeba připravit na šok nezbytných průvodních zjevů, jimž za podobných okolností dosud nešla žádáná společnost. Pokud se těchto věcí týče, čas oponou vůbec netrhá. I tentokrát zažijeme nádherný rozkvet oportunismu, kariérismu, vylévání špíny a jiných, žaludek obracejících blinů, kterým se vždy dařilo na záhonu naší československé zahrádky. Uslyšíme i tentokrát budovatelské písně? Nevím. Rozhodně by však nějaký dobrý textař měl šikovně přepsat Vyhráme si rukávy! na Nedejme se otrávit! Myslím, že by to nebyla marná práce.

LL č. 6, 4. dubna 1968

Zora Jesenská Práva občana

Prepáčte — budem hovoriť o demokracii.

Dvadsať rokov sme o nej smeli hovoriť a písať iba frázy. Aj dnes by iste mnohým bolo najmilšie, keby vznikol nový súbor fráz okolo slova demokratizácia. Je dôležité, aby sme sa nedali znova obalamutiť ľuďmi, ktorí by nás chceli uspať nejakou mierne zlepšenou a trochu priateľnejšou podobou starého klamu, nejakou tou zdokonalenou ľudidemokraciou. Preto nám musí byť jasné, čo to vlastne je — demokracia.

Občajne sa myslí, že to znamená vládu väčšiny nad menšinou. To je len polovica pravdy. Iste nieť demokracia tam, kde vládne menšina. No nemýľme sa — niet jej ani tam, kd vládá väčšina je neobmedzená.

Vždy a všade, za každých okolností demokracia musí znamenať aj ochranu slabších pred silnejšími, ochranu tých, ktorí práve nie sú pri moci, pred svojvôľou vládnúcich, čiže, nepresne povedané, ochranu menšín. To neznamená iba menšín národnostných, triednych a podobne. Každý z nás môže v niečom patriť k väčšine a v niečom inom k menšine. A vždy len ten v niečom slabší je oprávnený povedať, či u nás je či nie je demokracia.

Česi nemôžu rozsúdiť, či u nás bola správne vyriešená slovenská otázka, no sa treba spýtať Slovákov.

Ami Česi nemôžu sami povedať, či sú v Čechách zabezpečené práva nemeckej menšiny, ktorá u nás podľa ústavy vôbec neexistuje, na to sa treba opýtať tých teoreticky neexistujúcich Nemcov. Práve tak v budúcej federácii Slováci nebudú môcť sami posúdiť, či oni na svojom území zabezpečili všetky náležité práva maďarskej a ukrajinskej menšiny. Členovia komunistickej strany nemajú čo dávať vyhlásenia o to, že takzvaní bezpartajní majú rovnaké práva a rovnaký prístup ku všetkým funkciám občianskeho života, o tom nech hovoria tí takzvaní nečlenovia strany. Ateisti nech nikoho nepresvedčajú, že u nás je plná sloboda náboženského vyznania, o tom môžu podať svedectvo iba veriaci. Takzvaní árijci nemôžu vyhlasať, že u nás už niet antisemitizmu, na to sa treba opýtať občanov takzvaného židovského pôvodu. Robotníci nemôžu ubezpečovať, že vzťah k inteligencii u nás bol a je výborný, práve tak ako ich predstavitelia nie sú povolani presvedčať, že vynikajúco funguje zväzok roľníctvom — to musia posúdiť príslušníci inteligencie a roľníctva. Staršia generácia nech nerobí arbitra v otázke, či mládež u nás má či nemá náležité životné možnosti, o tom si vypočujme mládež. A tak ďalej, do všetkých dôsledkov.

Ochrana tých slabších — to bolo zmyslom demokracie od začiatku novoveku, azda odvtedy, ako po reformácii králi a kniežatá dovolili vo svojich dŕžavách vyznávať aj inú vieru než svoju, aj vieru menšiny. Ochranu slabších pokladal za zmysel demokracie aj Karol Marx. V robotnickej triede videl najväčšiu z nerovnoprávných menšín. Preto myslel, že najskôr táto menšina, keď sa zjednotí, môže vybojovať zároveň so svojim zrovnoprávnením aj rovnoprávnosť pre všetkých. Nepredstavoval si to tak, že po feudalizme, kde privilegovanou vrstvou bola šľachta, a po kapitalizme, kde privilegované sú zámožné vrstvy, socializmus má zabezpečiť privilégia robotníctvu a byrokratickému aparátu. Marx nikdy nehlásal triedny rasizmus, nadradenost jedných nad druhými, ale slobodu všetkých. Inak by ho dnes nikto nezaraďoval medzi veľkých európskych humanistov. Bez slobody každého jednotlivca, napísal Max, nemožno hovoriť o slobodnej spoločnosti.

Lenže v socializme, aký sme mali doteraz, nikdy sa mocnejší nespýtali tých slabších, tých, čo nie sú pri moci, ako sa im žije, či sú spokojní so životnými podmienkami, aké sa im vytvorili. A kto vlastne vládol?

Teoreticky robotnícka trieda a komunistická strana. Trochu o tom pochybujeme, keby bola vládla robotnícka trieda, najaktívnejšou, najvybojnejšou organizáciou by u nás boli bývali odbory. Vieme, že ich nedávno bolo treba zobudiť z letargie. Robotnícka trieda nevládla, len sa to hovorilo. A členstvo komunistickej strany bolo pasívne, pretože bezmocné — aj to sa už priznalo. Že nevládla vládla, to sme nedávno

počuli z ústa najpopovlanejších, z úst ministerského predsedu. No v každom prípade sa hovorilo, že tí, čo vládnu, vládnu v záujme ľudu. Nepochybujem, že mnohí podľa toho konali a nechcem poprieť nič, čo sa v záujme ľudu naozaj u nás urobilo. Ale čo konkrétne sa urobilo — na to sme odpoveď nikdy nepočuli od ovládaných, od jednotlivých skupín, od tých v niečom slabších, čo mali byť chránení pred hegemoniou takej či onakej väčšiny, pred nátlakom neobmedzenej moci. O tom vždy hovorili iba tí, čo vládli. A tak osoby sa síce menili, ale dvadsať rokov sme počuli vždy len jedno: že tí, čo vládnu, vládnu výborne a preto všetci musia byť s nimi spokojní, ba ako poddaní dobrotrivému pánovi majú im byť aj vďační. Oni vždy všetko robili dobre, iba niekto iný tam dolu to zle aplikoval, oni všetko predvidali, iba ten ľud tam dolu nedodrжал nejaké uznesenie, oni to vyriešili správne, iba nejakí funkcionári a iné zodpovedné osoby nespĺnili ich smernice a direktívy. S vládnúcimi bolo dvadsať rokov všetko v poriadku, iba s ľuďom, s jednotlivými zložkami ľudu všetko v poriadku nebolo. Ako ilegálne napísal v päťdesiatych rokoch istý nie náš básnik: Nemala by vláda rozpustiť ľud a zvoliť si iný?

Bol zvrchovaný čas, že už prestali únavné monológy nekonečnej samochvály a začali hovoriť aj tí, nad ktorými sa vládlo, ktorí v tom či onom doteraz boli a sú slabšou stránkou. Že už nehovorí len akýsi abstraktný ľud, ale začínajú sa ozývať záujmové skupiny, rozličné vrstvy, občania tohto štátu. Spoločenskovedný odborník by akiste začal reč o premene spoločenskej štruktúry z iného konca. Možno sa niekomu bude zdať nepodstatné, aj smiešne, čo teraz poviem. Ale myslím si, že demokracia nevyhnutelne vyžaduje najrozličnejšie, mnohé a mnohoraké združenia a spolky a sväzy, združovanie a spolčovanie sa na najrozličnejšom, slobodne zvolenom, spontánnom základe, tak, aby všetky organické záujmy spoločnosti mali svoju prirodzenú reprezentáciu, boli niekým zastúpené a mali aj svoj hlas, nikým nedirigovaný. Vo februári 1948 sme v mene revolúcie a jednoty a akcie schopnosti popretrhali a zatratili najrozličnejšie organické zväzky, záujmové združenia a skupiny, ktoré v normálnej spoločnosti existujú a ustavične sa spontánne vytvárajú, prípadne prirodzenou cestou zanikajú. Preto ma ako prvé lastovičky potešili zprávy z pražského rozhlasu, že sa tam bez predbežného vrchnostenského dovolenia zakladá samostatná organizácia vysokoškôlkov a obnovuje Junák — bývalý Skaut. U nás takou lastovičkou je i zpráva o zakladaní klubu priateľov Matice slovenskej, čo sú akiste jej bývalí členovia, svojho času násilne rozpustení. Vidím v tom dôkaz, že sa spoločnosť z umŕtvienia preberá do života. Možno niekto v tom vidí iba trieštenie a krok späť. Ale vari sa v tomto prípade a v mnohých iných, ktorých dúfam budeme svedkami, vari sa tu triešti skutočná, organická, živá jednota? Alebo len pseudojed-

nota, vrchnostensky naorganizovaná a len-len že nie policajne prikázaná? U nás bola všade skôr jednota v úvodzovkách, vytvorená a udržiavaná umele, aby sa verejne mohlo prejavíť iba to, čo mocou vládnúci vopred schválili, aby mohli ľahšie a prehľadnejšie všetko dirigovať.

Najprv, myslím si, musíme znova vytvoriť organickú spoločnosť, až potom hľadať, čo jednotlivé skupiny spoja.

Medzi tie najrozličnejšie združenia a spolky a sväzy a organizácie patria pravdaže aj politické strany. My sme síce dvadsať rokov hovorili, že máme u nás systém niekoľkých politických strán, ale koho oklamal tento klam? Veď sme ich vopred zbavili členstva, programu a vôbec všetkého, čo tvorí politickú stranu, a každý vedel, že sú iba takou cifričkou na potemkinovskej fasáde našej demokracie. Najmä na Slovensku sme z nich urobili akési atrapy, trápne skupinky delegátov, ktoré pri najrozličnejších príležitostiach komunistickú stranu pozdravovali a ubezpečovali o svojej plnej podpore, hoci ju nemohli podporiť vonkoncom ničím, veď za nimi nikto nestál.

O tejto otázke sa nechcem šíriť, len povedať, že neviem, prečo by socializmus bol nezlučiteľný so skutočnou existenciou niekoľkých politických strán, prirodzene, stojacich na pôde socializmu a Národného frontu. Ale to je iste vec času, ďalšieho vývinu. Dnes je najdôležitejšie, ako komunistická strana novo sformuluje, novo skoncipuje svoju vedúcu úlohu v zmenej politickej štruktúre našej krajiny.

(K tomuto miestu ešte poznámku: — U nás nikto nepochyboval, že komunistická strana si v celom dnešnom obrodnom procese ponecháva svoje vedúce postavenie, že to je mimo diskusie. Tým väčmi ma prekvapilo, tak ako aj iných, keď sa obavy o jej vedúcu úlohu ozvali v iných socialistických krajinách. Ohlas, aký u nás vyvolal prejav Kurta Hagera v Nemeckej demokratickej republike, je dostatočne známy. V ten istý deň sa nad vývinom u nás zamyslel v maďarskom rozhlase a televízii aj významný predstaviteľ maďarskej strany. Objavil nielen — citujem — „snahy anarchistického charakteru“ — o ktorých sme my nevedeli, ale nás aj vyzval do boja — citujem — „proti nacionalistickým pravicovým silám, idealizujúcim buržoáznu republiku“. Nuž, kedy sa prvá republika idealizuje alebo kedy sa, povedzme, len vzdáva Masarykovi a Štefánikovi česť, aká im patrí, to posúdiť hľadám najlepšie vieme my sami. Tak ako aj hľadanie našej československej podoby socializmu, ktorá by napĺňala naše predstavy slobody a spravodlivosti — je azda tiež výlučne vecou nás, obyvateľov Československa. Isteže, my, ktorí sme za slobodu prejavu, nemôžeme nikomu zakazovať, aby vyslovil svoj názor na vývin u nás. Lenže nepamätám sa, že by sa povedzme v Nemeckej demokratickej republik boli vyslovovali obavy nad tým, ako sa u nás po roku 1956

nerevidoval ani jediný politický proces, alebo nad tým, že sa za vlády Antonína Novotného hromadili krízové javy. Vtedy by ma takéto varovné hlasy boli potešili. No ak sa obavy o náš vývin začínajú vyslovovať bezprostredne po abdikácii Antonína Novotného, môže to byť náhoda, ale nemožno sa čudovať, ak to v nás vyvoláva aj nechápavý údiv.)

Dnes teda je najdôležitejšie, ako komunistická strana novo skoncipuje svoju vedúcu úlohu.

Dosiaľ sa vládlo jej menom a menom ľudu a predsa: Nikto sa ani ľudu, ani členov komunistickej strany neopýtal, či vydat' vedúce osobnosti štátu dvom zmocnencom Lavrentija Beriju, aby oni rozhodli, kto bude zavretý a kto ostane zatiaľ na slobode, proti komu sa zorganizuje proces a za čo na ňom bude odsúdený, koho popravia a komu sa milostivo dovoli ostať nažive. Nikto sa slovenského národa neopýtal, či privoľuje zrušiť košickú dohodu. Nikto sa neopýtal roľníkov, či súhlasia s podcenením svojej práce. Nikto sa neopýtal spisovateľov a novinárov, či zaviesť cenzúru na potlačovanie slobody prejavu. Nikto sa neopýtal občanov, či zaviesť alebo nezaviesť nad nimi nadvládu policajnej a byrokratickej svojvôle.

No nejde len o tieto veci, ohľaduplne nazývané deformáciami, ktoré by neboli mohli rozožierať náš organizmus ako rakovina, keby tu bola bývala demokracia. Ide o niečo podstatnejšie, čo bolo zlé samo osebe a nad čím som sa — ako člen komunistickej strany — nezamýšľala až v týchto dňoch.

V lete 1963 vyšla rezolúcia Ústredného výboru KSČ o revízii niektorých politických procesov. Ohromili ma vtedy nielen isté čudné nedôslednosti, ale aj niektoré pasáže rezolúcie a niektoré vyhlásenia vedúcich predstaviteľov strany. Zarážalo ma, ako tvrdo, až hrozivo sa zdôrazňovalo, že Ústredný výbor KSČ — citujem — „v skutočnosti sám, z vlastnej iniciatívy ... toto rozprúdil a riešil“, a to „bez zovňajšieho nátlaku“ a nie „na naliehanie rozličných skupiniek“, rozumej: radových členov strany alebo nedajbože bezpartajných. Pritom bolo známe, že iniciatíva bola vtedy vyhradená ani nie ústrednému výboru strany, ale výlučne jeho predsedníctvu, čiže asi desiatim ľuďom. A tak o všetkom najzávažnejšom, základnom v tomto štáte fakticky rozhodovalo desať alebo azda jedenásť ľudí. A to sa volalo demokracia.

Už vtedy som povedala, že nechápem, ako sa môže najvyšší orgán vládnucej strany priam chváliť tým, že naň nikto nevykonáva nijaký tlak, že nedbá a nechce dbať na nijaké hlasy, že na jeho rozhodovanie nikto z členov strany a vôbec zo štrnástich miliónov občanov nemá nijaký vplyv a nikto si niečo takzvané nesmie ani len myslieť. Bolo to — nevedomky — priznanie, ako ďaleko u nás pokročila degenerácia demokracie.

Spomínam to, aby sme si uvedomili, z akého hlbokého, nultého bodu sa teraz driapeme nahor.

I dnes hovoríme, že iniciatíva vyšla z lona strany,

z lona jej Ústredného výboru, a je to pravda. Veď ani nemohla vyjsť odinaka! ak sa niečo malo zmeniť. Ale nikto z predstaviteľov obrodného pohybu na čele strany tenoraz netrdil, že konal v akési pyšnej izolácii, nedbajúc na ničie naliehanie. A po januárovom pléne bol už zrejmy aj vplyv — nebojím sa povedať — celospoločenského hnutia, bol tu aj tlak, a to dokonca z dvoch protikladných strán. Ba tenoraz vedenie strany samo vytvorilo rozličné skupiny z členov a možno aj nečlenov strany, aby mu predložili návrhy a podnety, ako sa má nie udržať a prerodíť na koncentrácia moci, ale ako sa moc má znormálnať na rozličné inštitúcie, parlament, vláda a podobne.

Tým, čo sa zaslúžili o prelom, patrí naše uznanie. Nemali to ľahké a nemajú to ľahké ani teraz. No predsa len, i keď s hlbokým uspokojením, musím povedať: konečne sa stalo to, čo sa dávno malo stať a odčinilo sa to, čo sa nikdy stať nemalo. Čo sa robí dnes, nie je nič iné, ako napĺňanie vlastného programu komunistickej strany, odstraňovanie základnej, prvotnej deformácie, ktorá splodila všetky ďalšie. Začína sa odbúravať absolútny monopol moci.

V posledných mesiacoch som často počúvala, že určité obmedzenie slobôd bolo po Februári nevyhnutné, ako je to nevyhnutné v každej revolúcii, chyba bola len, že obdobie diktatúry trvalo prídlho. Je načase rozlúčiť sa aj s týmto sebaklamom. Áno, každá revolúcia je výnimočným a teda prechodným stavom — lenže u nás sa nijaké slobody nezrušili prechodne, vtedajší stalinický model socializmu, inak povedané policajne byrokratický systém, sa hneď etabloval ako niečo definitívne. Nepovedal: obmedzujem slobody na čas. Povedal: toto je dokonalá sloboda a kto tomu neverí, je nepriateľ československého ľudu.

Demokracia sa u nás nikdy ani nezačala zavádzať a čo máme teraz, sú ešte len jej záblesky, ešte sa nestala základom nášho spoločenského organizmu. Hovorím vedome o demokracii bez prívlastkov, bez prídavných mien. Všade na svete, kde toto slovo má reálny obsah, znamená predovšetkým, že najrozličnejšie skupiny a vrstvy majú a uplatňujú svoj hlas a štát chráni najrozličnejšie záujmy a uvádza ich znova a znova do súladu. Bez toho by zložitý moderný štát asi vôbec ani nemohol dobre fungovať, ako sme sa presvedčili na vlastnej koži. No my akosi nemôžeme odvyknúť od veľkých sľubov a tak i dnes hovoríme, že budeme mať viac slobôd, než ich dávala klasická demokracia. Myslim, že viac ich ani nepotrebujeme. Len nech tie isté slobody máme v podmienkach socializmu, čiže v systéme, kde je odstránené vykorisťovanie a kde niet privilégií vyplývajúcich z vlastníctva majetku.

Konzervatívne sily u nás doma boli už porazené a jednoduchý zvrät nazad už — nateraz — nie je možný. Stojíme dnes už pred novou alternatívou: alebo sa zastavíme na poleste, pri demokratizácii, alebo pój-

deme do konce a nastolíme ozajstnú demokraciu. Iba v tom druhom prípade budeme mať to, čo všetci požadujú — záruky. Záruky iste mnohé a rozličné, ústavné, zákonné, inštitucionálne a iné. No nech by ich bolo koľkokoľvek, obratné zoskupenie mocných ich vždy môže oslabiť, obísť, v praxi zmariť. Absolútnymi zárukami môžete byť len vy, ktorí ma počúvate.

Kedysi u nás na všetkých uliciach visel plagát s heslom: Ja som baník, a kto je viac? Banická práca je najťažšia, je nebezpečná a baníkov sme vtedy potrebovali. Nechceme sa vysmievať tomuto heslu. Len by sa malo pre dnešné časy obmeniť a zniet takto: Ja som občan, a nikto nesmie byť viac.

Jedinou zárukou budú raz, v ozajstnej demokracii, slobodní občania, vedomí si svojej suverenity, dožadujúci sa svojich práv a slobôd, urputne sa vzpierajúci proti akémukoľvek, hoci najmenšiemu ich porušeniu alebo obmedzeniu, a pritom rešpektujúci práva a slobody ostatných. Občania, s ktorými politici budú musieť hovoriť ako s rovnocennými partnermi, lebo nie iba osud občanov bude závisieť od vôle politika, ale aj naopak. Občania, ktorí budú vedieť byť disciplinovaní a jednotní, keď poznajú, že je to potrebné, ale nedajú si zakládnom disciplíny a jednoty znásilniť vlastné svedomie a pevne budú stáť v poznanej pravde. Občania, ktorí nebudú ďakovať za to, že sa im vládne, ale budú spoluurčovať, ako majú ich zmocnenci vládnuť.

V tieto záruky verím. Nemáme ich dnes, nebudú ani zajtra. Diktatúra a duch podriadenosti spustošili všetko — iniciatívu, aktivitu, súdne myslenie, občiansku odvahu, vedomie vlastnej svojprávnosti a dospelosti, ba aj zodpovednosti. Jeden čas u nás tuším už ani nebolo občanov. Dnes už občan nie je výnimkou. Aj preto a len preto, že ich počet u nás vzrastal, mohlo byť napokon januárové plénum a všetko, čo prišlo po ňom. A vedomie občanov o práve na vlastnú suverenitu sa bude šíriť a tento proces sa už natrvalo nikomu zdnuka ani zvonku zastaviť nepodari.

Kulturný život, 5. apríla 1968

ČLOVĚČE, STŮJTE V POZORU,
KDYŽ ČTŮ VAŠI REHABILITACI.
NEBO VÁM ZAS ROZBIJU TU
VAŠI PITOMOU DRŽKU!
Vedimír Bendín

Ivan Sviták

Hlavou proti zdi

(Přednáška na filosofické fakultě Karlovy university v Praze, 20. března 1968.)

„Přátelé Chaosu vděčili za mnohé ze svých úspěchů Chaosu a chtěli se mu odvděčit. Poradili se a došli k závěru. Zjistili, že Chaos nemá žádné smyslové orgány, jimiž by mohl určovat vnější svět. Jednoho dne mu tedy dali oči, druhého dne nos a za týden skončili dílo přetvoření Chaosu v citlivou osobnost, jakou byli oni sami. Zatímco si navzájem blahopřáli k úspěchu, Chaos zemřel.“

Chuang-tse, III. století před našim letopočtem.

I. PARADOXY REALITY

1. Přátelé chaosu, kteří polidšňují chaos, ničí jej. Nejsou to tedy nepřátelé chaosu, kteří způsobují smrt chaosu, ale jeho přátelé, jeho oddaní přátelé, jeho nejoddanější přátelé.

2. Paradoxní zvláštnost staré čínské hádanky je zároveň krutou pravdou v politickém předjaří Československa v roce 1968. V čele likvidace chaosu v ekonomickém a politickém životě nestojí nepřátelé chaosu, kteří jej chtějí zničit, ale jeho bývalí přátelé, kteří chtěli mu prospět, ničí jej. Nepřátelé chaosu je v tom podporují, ovšem s vědomím, že přátelé chaosu budou dezertovat od vlastního díla v prvním okamžiku, kdy si uvědomí, co dělají.

3. Skutečnost je paradoxní a „vystavit se paradoxům znamená vystavit se pravdě“. Bez pochopení paradoxního rázu dnešních změn nelze pochopit ani smysl současných událostí, ani jejich nutný — a ne příliš potěšitelný — další vývoj. Přátelé chaosu, kteří se dnes tak snadno jeví jako apoštolové demokracie, proti nimž je Masaryk druhořadý břídil, mají své meze, které začnou rychle vystupovat před principiálními otázkami.

4. Paradoxní skutečnost nám dnešní představitelé obrodného procesu ukáže během dvou let jako ministry, velvyslance a tajemníky čs. státu, kteří budou mít bezprostřední a přímý zájem na udržení daného stavu, stejný zájem, jaký mají dnes na překročení mezi dané totalitní diktatury. Podporujeme druhou garnituru, která chce nastoupit v komunistické straně místo garnitury dosavadní, ale musíme jasně chápat, že podporujeme její program, ne její osobnosti, a že její maximální program je naším programem minimálním.

5. Shoda kritických intelektuálů s vysokými představiteli stranické a státní byrokracie je okamžitým výrazem jednoty zájmů, která pomine ihned, jakmile se nová garnitura chopí pevné státní moci a jakmile bude považovat demokratizaci za ukončenou na onom stupni, jehož bylo dosaženo při jejím příchodu